

Türkiye’de Toplumun Kan Bağışına Yönelik Bilgi, Tutum ve Davranışları

Knowledge, Attitudes and Behaviors of Society Towards Blood Donation in Turkey

Duygu Vergülen Yirmibeş¹

Öz

Kan ve kan ürünleri, hayati öneme sahip biyolojik ürünlerdir. Toplumdaki kan bağışına yönelik bilgi düzeyini, tutum ve davranışları anlamak, ulusal düzeyde ihtiyaç olan kan ve kan ürününü sağlıklı ve güvenli bir şekilde temin edebilmek için büyük öneme sahiptir. Bu çalışmada Türkiye’de toplumun çeşitli gruplarıyla yapılmış olan kan bağışına yönelik farkındalık, tutum ve davranışlarla ilgili çalışmalar derlenerek; toplumdaki kan bağışına yönelik motivasyonları ve bağışın önündeki engelleri anlamak ve gönüllü kan bağışçılarının sayısını artırıp, güvenli kan teminini sağlayarak, toplumun sağlığını geliştirmek için yapılabilecekleri gözden geçirmek hedeflendi.

Anahtar Kelimeler: Kan Bağışı, Kan Bağışçısı, Kan Bağışı Davranışları, Gönüllü Kan Bağışı, Kan Transfüzyonu.

Abstract

Blood and blood products are vital biological products. Understanding the level of knowledge, attitude and behavior of society towards blood donation is of great importance to obtain the blood and blood product needed at the national level in a healthy and safe way. In this study, by compiling published studies on awareness, attitudes and behavior of the various groups of society in Turkey towards the blood donation; it is aimed to understand the motivation factors related to blood donation in the society, to determine obstacles and to review what can be done to improve the health of the society by increasing the number of volunteer blood donors and providing safe blood supply.

Keywords: Blood Donation, Blood Donors, Blood Donation Behaviors, Voluntary Blood Donation, Blood Transfusion

¹ Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Yüksek Lisans Programı Türk Kızılay Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara Kan Bağış Merkezi duyguvergulen@gmail.com

Giriş

Kan ve kan ürünleri, tıp ve bilimdeki ilerlemelere rağmen, hala kaynağı sadece insan olan ve elde edilmesi için tek yöntemin kan bağıışı olduğu eşsiz tedavi araçlarıdır. Gelişmiş ülkelerde ihtiyaç duyulan kan miktarının büyük kısmı, gönüllü kan bağıışçılarında elde edilen kan ile karşılanırken, gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye’de bu miktar daha düşüktür (Yaşar ve diğeri, 2011).

Ülkemizde ve dünyadaki kan bağıışı durumuna bakıldığında; 156 ülkenin raporlarına göre; 71 ülkenin kan bağıışı kaynağının %90’ını gönüllü kan bağıışçılarının oluşturduğu belirtilmektedir. Gönüllü kan bağıışlarının nüfusa oranı gelişmiş ülkelerde yaklaşık %5 iken, Türkiye’de bu oran yaklaşık %3,6’dır (Özpuat, 2017).

Kan transfüzyonu kaybedilen kanın yerine konması yoluyla tedavi sağlama işlemidir. Hayati özelliğı olan bu sıvının, toplumdaki sağlıklı bireylerden sağlanması gerekmektedir (Kaya ve diğeri, 2019).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) kan bağıışçısı tiplerini temel olarak üçe ayırmıştır; birincisi karşılıksız ve gönüllü kan bağıışçısı, ikincisi tanıdık/akraba için bağıışta bulunanlar (kana kan bağıışçısı) ya da replasman (hastane stoğunu yerine koyma) bağıış yöntemini kullananlar ve üçüncüsü para veya paraya dönüşebilecek değerler karşılığı bağıışta bulunanlar (Türk Kızılay, 2007).

Gönüllü kan bağıışçısı; bir kazanç ya da çıkarı olmaksızın kendi iradesi ile kan bileşenini, plazmasını ve kanını bağıışlayan kişi olarak tanımlanabilir (Kan Merkezleri ve Transfüzyon Derneğı, 2009).

Kan bağıışçısı seçiminden, kan ürünlerinin laboratuvar taramalarına, ürünlerin depolanması ve dağıtımından, hastaya kan transfüzyonuna kadar olan işlemlerin hepsi özenli takip ve eğitilmiş personel gerektiren ve ulusal mevzuatlara göre düzenlenen kurallara bağılı olan işlemlerdir. Ülkemizdeki kan hizmetlerinin yasal mevzuatı 5624 sayılı kan ve kan ürünleri kanunu, kan ve kan ürünleri yönetmeliğı ve ulusal kan ve kan ürünleri rehberine dayanmaktadır (Cevizci ve diğeri, 2010).

“Kan, kan bileşenleri ve ürünlerinin temininde karşılıksız ve gönüllü bağıış esastır” maddesi (5624 Sayılı Kanun, madde 3/b) Kan ve Kan Ürünleri Kanunu’nda yer almaktadır. Bu sebeple gönüllü kan bağıışçısı dışında (kana kan/replasman bağıışçısı ya da para karşılığı) kan bağıışında bulunan kişilere ‘kan vericileri’ tanımı da kullanılabilir (Cantürk ve diğeri, 2013).

Ulusal olarak yeterli ve güvenilir bir kan temini, düzenliliğı ve sürekliliğı olan, tamamen gönüllü kan bağıışçılarında oluşan sağlam bir temele dayanmalıdır. Gönüllü bağıışçılarda kan yoluyla bulaşan hastalık prevalansı diğeri gruplara göre daha düşük seviyede olduğundan sağlıklı bir kan transfüzyonu için en güvenilir bağıışçı seçimi gönüllü kan bağıışçısı yoluyla sağlanmaktadır (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blood-safety-and-availability>). Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de gönüllü kan bağıışçılarının oranı son yıllarda artış göstermektedir.

Türkiye’de 2019 yılında toplam 3,12 milyon ünite kan bağıışı yapılmıştır. 2019 yılında ülke kan ihtiyacı 3.120.782 ünite olarak gerçekleşmiş olup, bu ihtiyacın %90’nını Türk Kızılay, kalan %10’unu hastane kan merkezleri karşılamıştır. Ülkemiz kan bağıışı konusunda gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında, yılar içerisinde artan kan bağıış sayılarına rağmen hala geri sıralarda yer almaktadır (Türk Kızılay KHGM Faaliyet Kitabı, 2019). Türkiye’de yapılan çalışmalarda 2 tip bağıışçının ön planda olduğu görülmüştür. Gönüllü bağıışçılar ve aile/ akraba -kana kan karşılığı bağıış yapanlar.

Cantürk ve diğerlerinin (2013) yaptığı çalışmada Türkiye’de gönüllülüğün kan merkezlerine yapılan başvurudaki etkisi araştırılmış; gönüllü olarak kan bağıışlayanların yüzdesi Kızılay’a bağılı merkezlerde (%93,0) üniversite hastanesine (%7,4) göre daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu çalışmayla Türk Kızılay’ın yaptığı kampanya ve çalışmaların gönüllü kan bağıışına etki ettiği görülmektedir.

Son yıllarda Türk Kızılay’ın gönüllü kan bağıışçısı kazanım faaliyetlerinin artması sonucu, gönüllü kan bağıışçılarının ülkenin kan ihtiyacının büyük bölümünü karşılar durumda olduğunu söyleyebiliriz. Şekil 1.de 2004-2009 yılları arası kan bağıış sayısı verilmiştir.

Şekil 1. 2004-2009 Yılları Kan Bağıış Sayısı (Türk Kızılay KHGM, 2019)

Dünya üzerinde kan bağıışı sayesinde hayatları kurtulan milyonlarca insan bulunmaktadır. Kan bağıışı talebi dünya nüfusunun artışı ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Günümüzde kan bağıışına dair tutum ve davranışların anlaşılması bu nedenle önem kazanmıştır (Küçük kara ve diğerleri, 2017).

Kan ihtiyacında ulusal yeterliliğin sağlanabilmesi için ülke nüfuslarının yaklaşık %5,5’inin düzenli kan bağıışçısı haline gelmesi gerekmektedir (Yaşar, K. ve diğerleri, 2011). Özellikle toplumun geleceğini oluşturacak olan genç nüfusun kan bağıışına katılma isteği önündeki sosyal, psikolojik ve diğer faktörleri saptamak değerlidir (Küçük kara ve diğerleri, 2017). Genel olarak toplumun kan bağıışına yönelik tutum ve davranışlarının incelenmesi ulusal yeterlilik hedefine yaklaşılmasını kolaylaştırabilir.

Kan Bağışını Etkileyen Faktörler

Farkındalık ve motivasyon

Kişilerin geçmişteki kan bağışı davranışı ve tecrübesini, demografik profilini, bilgi, algı ve sosyal normlara yönelik tutumlarını etkileyen çok sayıda etken bulunmaktadır. Bu etkenler pozitif yönde etki edip insanları kan bağışına yönlendirebileceği gibi ters etki ederek bağıştan uzaklaştırabilir de (Küçükçakır ve diğerleri, 2017). Kan temininde temel prensip gönüllü ve karşılıksız bağış olduğundan gerekli kanın teminini sağlayabilmek için kan bankaları sorumluluk sahibi donörlere ihtiyaç duyar (Bilgen, 2005).

Gönüllü kan bağışı, bireylerin başkalarına yardım etme isteği gibi iyi niyetli tutum ve davranışlarının sonucu ortaya çıkan bir eylemdir (Cantürk ve diğerleri, 2013). Kan bağışlama sebeplerine bakıldığında; fedakârlık, toplumun gereksinimini karşılama sorumluluğu, toplumdaki saygınlığını artırma, hayırseverlik, sosyal baskı ve bunlara benzer sebeplerle bağış yapıldığı görülmektedir (Yıldız, 2006).

Kan bağışı; topluma ya da bireye yardımcı olma tutumunun davranışa dönüşmesi ya da bir kişilik özelliği olarak "fedakârlık" özelliği ile ilişkilidir. Bu konuda çalışan sosyal psikologlar, gönüllü donörlerdeki fedakârlık / yardımseverlik kimliğini açıklamak için çeşitli modellere başvurmuşlardır (Hablemitoğlu ve diğerleri, 2010).

Sağlık MYO öğrencilerinde yapılan bir çalışmada, kişileri düzenli olarak kan bağışlamaya yöneltmede en önemli etkenlerin ne olduğu sorulduğunda kan vermiş öğrencilerin de kan bağışı yapmamış öğrencilerin de çoğunluğu yani çalışmaya katılanların %36'sı bir hayat kurtarma düşüncesi olduğunu belirtirken, %35'i kan ihtiyacı olabileceğini düşünmektedir (Soyal ve Yarar, 2017).

Daştan ve diğerlerinin (2013) öğrenci grubuna yönelik yaptıkları bir çalışmada ise, öğrencilerin kan bağışına yönelik görüşleri sorulduğunda; öğrenciler kan bağışını hayat kurtarmanın etkili bir yolu olarak gördüğünü (K: %90,4 E: %78,8), insanlığa faydalı bir iş olarak gördüklerini (K: %99,4, E: %98,2) ve her insanın yapması gereken toplumsal bir sorumluluk olduğunu düşündüklerini (K: %94,9, E: %91,2) belirtmişlerdir.

Genç nüfus üzerinde yapılan çalışmalarda; kan bağışı tutumunun yüksek olduğu, büyük oranda bir kısmının bu konuda daha önce hiç eğitim almadığı, gençlerin kan bağışının önemi hakkında farkındalığa sahip olduğu ancak yanlış bilgi ve inançların ve bu konuda yeterli eğitim verilmemesinin, bağış davranışı üzerinde olumsuz etkisi olduğu gösterilmiştir.

Kan bağışı davranışını anlamaya yönelik psikolojik ölçekler kullanılarak yapılan bir başka çalışmada ilk kez kan bağışlama sebepleri sorulduğunda; insanlara yardım etme düşüncesi (%47,4), hayat kurtarma düşüncesi (%43,1), aile ve akrabaların kan ihtiyacı (%36,5), sosyal çevreden gelen kan ihtiyacı çağırısı (%35,1) sebepleri ön plana çıkmıştır. (Karacan ve diğerleri, 2013).

Yapılan çalışmalarda kişilerin gönüllü kan bağışı yapmasında öne çıkan faktörlerin; diğer insanlara yardım etmiş olma düşüncesi, toplumsal sorumluluk bilinci, hayat kurtarma motivasyonu ve başkalarının ihtiyacını karşılamaya yönelik motivasyon olduğu görülmektedir.

Bilgi düzeyi

Sağlık okur yazarlığı; kişilerin iyi sağlık halinin devamlılığı ve geliştirilmesi amacıyla sağlıkla ilgili bilgiye ulaşması, bunu anlayıp kullanması için gerekli olan sosyal ve bilişsel beceri kapasitesidir (WHO, 1998) Kan bağışının toplum sağlığı açısından öneminin anlaşılması, toplumun bu konudaki bilgi düzeyi, sağlık okur yazarlık düzeyiyle de alakalıdır.

Literatüre baktığımızda kan bağışına yönelik bilgi düzeyinin, çeşitli gruplarla yapılan çalışmaların çoğunda düşük olduğu görülmüştür. Kan bağışının nasıl yapıldığı, ne kadar kan alındığı, kan grubunun önemli olup olmadığı, ne sıklıkta bağış yapılabileceği, bağışın insan sağlığına olumsuz bir etkisi olup olmadığı, kimlerin kan bağışını yapabileceği gibi temel konulardaki bilgi eksikliği göze çarpmaktadır.

Yıldız'ın (2006) Mersin ilinde yaptığı bir anket çalışmasında kan bağışıyla ilgili bilgi düzeylerine bakıldığında; ne kadar sıklıkla kan bağışını yapılabileceği, bağış süresi, alınan kan miktarı, kan bağışına engel durum ve hastalıklar, bağışın sağlığa etkileri gibi temel sağlık okur yazarlığının etkili olduğu sorularda, verilen cevapların doğruluk oranının düşük olduğu, bu sorulara doğru cevap verme oranının kişinin eğitim durumuyla bağıntılı şekilde arttığı gösterilmiştir.

Aynı çalışmada, insanların bilgisizlik ve duyarsızlıklarının kan bağışını yapmalarını engelleyen en büyük faktörlerden olduğu görülmüştür. Ankete katılanların yaklaşık %80'i yalnızca yakınlarına kan vermek istedikleri için, yaklaşık %60'ı ihmal ettiğinden dolayı, yaklaşık %45'i kendilerine hastalık bulaşmasından korktuğu için, %42'si ise yeterli kana sahip olmadığını düşündüğünden dolayı bağış yapmadığını belirtmiştir (Yıldız, 2006).

Kaya E. ve diğerlerinin (2007) yapmış olduğu bir çalışmada ise farklı alanlarda eğitim alan üniversite öğrencilerinin kan bağışına dair bilgi düzeyleri ölçülmüş ve sağlık alanında eğitim alanların diğer alanlara göre bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşar ve diğerlerinin (2011) yaptığı bir çalışmada da belli bir eğitim seviyesine sahip ve kan bağışının önemini farkında olan bir grup olan doktor grubunda, kan bağışına dair bilgi düzeyleri ve bağış oranları toplumu esas alan çalışmalara kıyasla yüksek bulunmuştur. Bu durum göstermektedir ki sağlık alanında veya kan bağışına dair bir eğitime tabi tutulan gruplarda bağışına yönelik bilgi ve davranışlar olumlu yönde etkilenmektedir.

Bunlara ek olarak kişilerin sahip olduğu yanlış bilgi ve inanışlar ile korkuların kan bağışını yapma durumlarını etkilediği bilinmektedir. Bağış sonrasında kansızlık yaşama korkusu, iğne ve kan korkusu, kilo alma ya da kilo kaybetme korkusu, sağlığına olumsuz etki edeceği düşüncesi, enfeksiyon bulaşacağından duyulan endişe bunlardan bazılarıdır.

Amarat ve diğerlerinin (2019) yaptığı çalışmada henüz donör olmamış katılımcılara, neden donör olmadıklarının belirlenmesi adına yöneltilen ifadelerde en sık frekansa sahip ilk üç ifade "İğne/kan görmekten korkma", "Bağış yapma imkânının olmaması" ve "Kanın kan bankası tarafından yanlış kullanılması" oluşturmaktadır.

Altındış ve diğerlerinin (2019) yaptığı çalışmada ise katılımcılara "kan verme önündeki engellerin neler olabileceği" ile ilgili görüşleri sorulduğunda; kan vermenin önemini bilmediği, yanlış bilgi / ön yargı, iğneden korkma, kan vermenin önemine inanmama, kan

vermenin sağlık açısından yararının bilinmemesi ve kan toplama birimlerine ulaşamaması cevapları alınmıştır. Sonuçlar şekil 2.de gösterilmektedir.

Şekil 2. 'Kan Verme Önündeki Engeller Nelerdir?'

Sosyodemografik özellikler

Demografik, sosyolojik, kültürel ve ekonomik farklılıklar gönüllü kan bağış oranlarını etkileyebilmektedir. Cinsiyet, eğitim durumu, yaş vs. gibi sosyodemografik özelliklerin kan bağış davranışı üzerinde etkili olduğu farklı çalışmalarda gösterilmiştir (Altındış ve diğerleri, 2019)

Cinsiyetin etkisine baktığımızda, dünya genelinde kan bağışçısı grubunun büyük kısmını erkekler oluşturmaktadır, kadınların kan bağışına katılım düzeyi yaklaşık %30 civarlarında olup, ülkeler arasında bu oran geniş bir aralıkta değişmektedir. Bağışçıların yaş grupları incelendiğinde genç yaş grubunun özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde daha fazla bağış yaptığı görülmektedir. Ülkelerin kendi ulusal kan bağış planlarını yapabilmeleri için, demografik bilgileri doğru yorumlayarak strateji geliştirmesi önemlidir (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blood-safety-and-availability>)

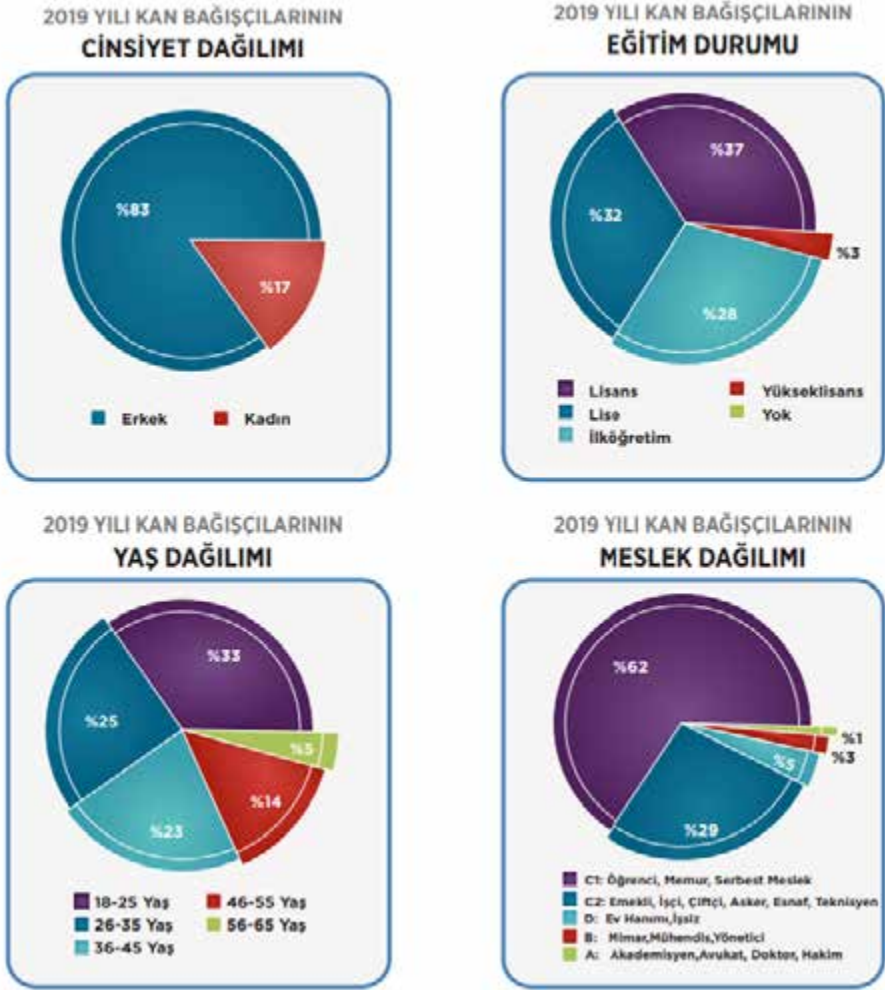
Ülkemizde ise Türk Kızılay 2019 yılı kan bağışçılarının demografik bilgilerine bakıldığında kan bağışçıların %83'ünü erkekler %17'sini kadınlar oluşturmaktadır. Yaş dağılımına baktığımızda: 18-25 yaş: %33, 26-35 yaş: %25, 36-45 yaş: %23, 46-55 yaş: %14, 55-65 yaş: %5'ini oluşturmaktadır. Eğitim durumunu incelediğimizde bağışçıların: %37'si lisans, %32'si lise, %28'i ilköğretim, %3'ü yüksek lisans mezunudur (Türk Kızılay, 2019).

Dilsad ve diğerlerinin (2014) yaptığı bir çalışmada Türkiye'de kadınların kan bağışına karşı tutumlarının olumlu yönde olduğu, ancak kadınların kanının daha az olduğu, zaten menstrüasyon yoluyla kan kaybettikleri için kan bağış yapamayacaklarını düşünmeleri gibi bazı yanlış inanışlar ile kadınlardaki ev ve aile bakımıyla aşırı meşgul olma durumu ve bazı negatif deneyimlerinin (iğne korkusu, anksiyete vs.) bağış önünde engel oluşturduğu gösterilmiştir.

Cantürk ve diğerlerinin (2013) yaptığı bir çalışmada kan bağışçılarında gönüllü bağışçılar ve diğer bağışçıların eğitim profili incelendiğinde, gönüllü bağışçılar yaklaşık %60'ının, diğerlerinin yaklaşık %35'inin üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyinin yükselmesinin gönüllü kan bağışçı oranlarını arttırdığını söyleyebiliriz.

Şekil 3.te 2019 yılı içerisinde, kan bağışçılarının sosyodemografik bilgilerinin dağılımları yer almaktadır.

Şekil 3. 'Kan Bağışçılarının Sosyo-demografik dağılımları' (Türk Kızılay KGHM, 2019)

Kan merkezlerinin koşulları

Daha önce kan bağışçı yapanların düzenli bağışçı olarak kazanılması ve bağışçılarının negatif deneyim yaşamaması için kan bağışçı sürecinin bağışçılarının motivasyonlarını bozmayacak şekilde düzenlenmesi gereklidir. Bu süreçte bağışçılarının yaşadığı olumsuzluklar kan bağışçı

davranışında etkili olmaktadır. Bağış sürecinde yaşanan olumsuzluklar; uzun bekleme süreleri, bağış yapılacak odanın fiziksel koşulları, kan bağışı yapılacak merkeze ulaşım ve benzeridir (Amarat ve diğerleri, 2019). Kişilerin düzenli kan bağışçısı olması için ilk deneyimlerinin olumlu olması önemlidir.

Bir çalışmada kan bağış personelinin bağışçıyla bire bir ilişki kurmasının ve bilgilendirme yapmasının, bağışçya kendisine ihtiyaç olduğunun hissettirilmesinin, bağışçının önemli bir iş yaptığının vurgulanmasının kan bağış davranışını olumlu yönde etkilediği gösterilmiştir (Merdanoğulları, 2004).

Medya ve kampanyaların etkisi

Keten ve diğerlerinin (2017) yaptığı bir çalışmada katılımcılara kan bağışıyla ilgili bilgi kaynakları sorulduğunda; büyük oranda televizyondan, sonrasında sağlık çalışanlarından, arkadaş/aileden, internet, gazete ve radyodan bilgi aldıklarını söylemişlerdir.

Üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada ise kan bağışıyla ilgili medyadaki haberlerin, katılımcıların bu konudaki düşüncelerini olumlu yönde etkileyip etkilemeyeceği araştırılmış, sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin %68,9'u, hemşirelik öğrencilerinin %59,8'i ve biyoloji öğrencilerinin %45,3'ü medyanın kan bağışı ile ilgili haberlerinden olumlu yönde etkilendiklerini belirtmişlerdir (Kaya ve diğerleri, 2007).

Öğrencilere yönelik başka bir çalışmada katılımcılara ülkemizde kan bağışının nasıl artırılabilceği sorulduğunda; katılımcılarda okullarda eğitim verilmesi, basın yayın organlarının kullanılması, promosyon verilmesi gerektiği düşünceleri ön plana çıkmıştır (Soyar ve Yarar, 2017).

Sonuç ve Öneriler

Nüfusun artmasıyla birlikte gün geçtikçe artan kan ve kan ürünleri ihtiyacını sağlıklı şekilde karşılayabilmek için her toplumun ulusal yeterliliğini sağlayabileceği bir ulusal kan programına ihtiyacı vardır (Hepgül, 2004). Bu programın sürekliliği olmalı, toplumda hedef kitleleri belirleyerek onları harekete geçiren, etkileyici ve gönüllü kan bağışçısı olmaya yönlendirici olmalıdır (Sobacı, 2004).

Yapılan çalışmalara bakıldığında toplumu bağış yapmaya teşvik eden özelliklerin; toplumsal sorumluluk, kan bağışının önemine dair farkındalık, fedakârlık, bilinçlilik olduğu görülürken; ihmalkarlık, bağışın sağlığa etkileri ile ilgili yanlış inanışlar ve negatif deneyimlerden kaynaklanan korkular ile bilgi düzeyinin düşüklüğünün kan bağışını olumsuz etkileyen özellikler olduğu gösterilmiştir (Efteli ve diğerleri, 2018).

Genç grupla yapılan çalışmalarda kan bağışına yönelik tutumun olumlu yönde olması, bu tutumların davranışa dönüşme potansiyelini göstermektedir (Küçükçkara, 2017). Bu sebeple süreklilik hedeflenerek yapılacak olan çalışmalarda genç nüfusun yoğun olarak yaşadığı yerler, okullar, sosyal alanlar seçilerek kan bağışı konusunda eğitimler verilmesi ve basın yayın organları (Televizyon, internet, sosyal medya, gazeteler gibi) yolu ile hedeflenen kitleye yönelik bağışçı kazanım faaliyetlerinin yürütülmesi önemlidir (Daştan ve Kıranşal, 2013). Toplumun sağlık düzeyinin gelişmesine, gençlerin kazanacağı olumlu

davranışlar önemli katkıda bulunacaktır. Bunu sağlamak adına gençlerin aktif katılımında bulunabileceği kampanyaların geliştirilmesi gereklidir (Özputat, 2017).

Kan bağış konusunda yeterli bilinç düzeyinin toplumda yerleşebilmesi için sürekliliği olan eğitimler, toplantılar, sempozyum ve konferanslar verilmesi gereklidir (Küçükçkara, 2017). Çeşitli kampanyalar ve medya yolu ile Türk Kızılay, toplumdaki kanaat önderleri, idari yöneticiler ve sivil toplum örgütleriyle çalışmalar yapılarak kan bağış toplumda teşvik edilmelidir (Yaşar ve diğerleri, 2011).

Toplumun kan bağış merkezlerine erişiminin kolaylaşması için yapılacak çalışmalar, bağış merkezlerinin fiziksel koşullarının yeterli olması ve bağışçıya gerekli güveni vermesi, bağışçının bir daha gelmesi için teşvik edilmesi, çalışan personel tarafından bağışçıların motive edilerek korkularını yenmesi için doğru bilgilendirme yapılması gönüllü kan bağış oranını artıracaktır (Merdanoğulları, 2004).

Kaynakça

- A. Hepgül, Ulusal Kan Politikası ve Rehberler Kursu (Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004).
- Adıgüzel, E., Kınış, B., & Aydın, M. F. (2019). Üniversite Öğrencileri ve Personelinin Kan ve Organ Bağış Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 8(2), 55-60.
- Altındış, S, Aşıcı, N , Şenol, U , Bakır, A , Yücedağ, Ç , Demir, C , Gün, R , Özçelik, Ü , Altındış, A . (2019). Transfüzyon Amaçlı Kan Verme Önündeki Engellerin Belirlenmesi. Sakarya Tıp Dergisi, 9 (2), 237-244.
- Amarat, M., Akbolat, M., Ünal, Ö., & Mercan, H. (2019). Kan Bağış Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi.
- Bağışçı kazanım programları. Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon Tıbbi Kursu XII- Temel Kurs Kitabı, 2009, Antalya. p. 31-4.
- Bilgen İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Herkes İçin Transfüzyon Tıbbi Sempozyum Dizisi No: 44 • Mayıs 2005; s. 15-42
- Cantürk, E., Ceylan, S., Akgün, U. Y., Kulular, A. Y., Kurtuluş, Y., Alnawajha, A., ... & Aslan, D. (2013). “Gönüllülük” kan merkezlerine başvuruda fark yaratır mı? Ankara’da seçilmiş kan merkezleri başvuruları üzerinden bir değerlendirme. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 11(2), 86-95.
- Cevizci, S., Erginöz, E., & Yüceokur, A. (2010). Gönüllü kan bağışçılığı ve kan verme davranışını etkileyen faktörler. Türkiye Klinikleri Cardiovascular Sciences, 22(1), 85-92.
- Daştan, M., & Kıranşal, N. (2013). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin kan bağışına yönelik bilgi ve tutumları. Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi, (1), 27-32.
- Dilsad, S., Tanriover, O., Hidiroglu, S., Gurbuz, Y., & Karavus, M. (2014). Knowledge, attitudes and beliefs of Turkish women towards blood donation. J Pakistan Med Assoc, 64(8), 869-73.
- Efteli, E., Tuğrul, E. ve Ergin, S. (2018). Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Kan Bağışına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. Hemşirelik Bilimi Dergisi, 1(1), 5-9.
- Hablemitoğlu, Ş., Özkan, Y., & YILDIRIM, U. F. (2010). Bir Fedakâkarlık Örneği Olarak” Kan Bağış”. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 20(20), 67-78.
- Hepgül, A. (2004). Ulusal Kan Politikası ve Rehberler Kursu Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Karacan, E., Seval, G. C., Aktan, Z., Ayli, M., & Palabiyikoglu, R. (2013). Blood donors and factors impacting the blood donation decision: motives for donating blood in Turkish sample. Transfusion and Apheresis Science, 49(3), 468-473.
- Kaya ve diğerleri, (2009). Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Kan Merkezi'nin 2000-2007 yılları tarama test sonuçları; S.D.Ü. Tıp Fak. Derg.:16(2) /13-15)

- Kaya, E., Sezek, F., & Doğan, S. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Kan Bağışına Karşı Tutumları ve Kan Bağışında Alan Bilgilerinin Etkisinin İncelenmesi. *Journal of Arts and Sciences*, 7, 97-114.
- Keten, H. S., Isik, O., Kus, C., Ersoy, O., Olmez, S., Yıldırım, F., & Celik, M. (2017). Determination of the knowledge level, attitudes, and behaviors of islamic religious officials toward blood donation. *Transfusion and Apheresis Science*, 56(6), 875-879.
- Küçükpara, G., Dönmez, T. B., ALTINDIŞ, A., ARSLAN, F. G., & ALTINDIŞ, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin kan bağışı konusundaki farkındalıkları ve yaklaşımları. *Journal of Human Rhythm*, 3(3), 151-156.
- Merdanoğulları E. (2004). Bağışçı Bulmanın Değişen Yüzü. *Damla*; 58: 13.
- Özpulat, F. Üniversite Öğrencilerinin Kan ve Organ Bağışına İlişkin Düşünceleri Opinions of University Students Regarding Blood and Organ Donation.
- Sobacı, M. (2004). Donör Kazanımında İletişim Süreci ve Motivasyon (Ulusal Kan Politikası ve Rehberler Kursu, Şan Ofset, Antalya, 2004).
- Soyak, H., ve Yarar, O. (2017). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin kan bağışına karşı tutum ve davranışları. *Marmara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(2), 65-68.
- Türk Kızılay Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM) Faaliyet Kitabı, 2019
- Ulusal Güvenli Kan Temini Programı, Kan Hizmet Yönetimi, Ocak 2007.
- World Health Organization. (1998). *Health promotion glossary*(No. WHO/HPR/HEP/98.1). World Health Organization.
- World Health Organization. (2017). The 2016 global status report on blood safety and availability. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blood-safety-and-availability>
- Yaşar, K. K., Pehlivanoglu, F., Işık, M. E., Çiçek, G., Gürsoy, S., Şimşek, M., ... & Şengöz, G. (2011). Ne Kadar Farkındayız? Kan Bağışısı Konusunda Doktor Anketi. *Medical Bulletin of Haseki/Haseki Tıp Bulteni*, 49(2).
- Yıldız, Ç., Emekdaş, G., Kanık, A., Tiftik, N., Solaz, N., Aslan, G., (2006). Neden Kan Bağışlamıyoruz? Mersin İli'nde Yaşayanlarda Kan Bağışına Genel Bakış: Anket Çalışması. *İnfeksiyon Dergisi (Turkish Journal of Infection)*, 20(1), 41-55.